

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۸/۰۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی اثرات فناوری‌های ارتباطی بر سطوح شناختی و تربیتی دانش‌آموزان

زهرا ابراهیمی پناه هراتی^۱، عاطفه رنجبر^۲، مهدیه بابری^۳، زهرا ایزدی^۴، مریم دهقان زاده بافقی^۵

۱- کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا یزد

۲- کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا یزد

۳- کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، پردیس فاطمه الزهرا یزد

۴- لیسانس امور تربیتی دانشگاه فرهنگیان، یزد

۵- فوق لیسانس تکنولوژی آموزشی، دانشگاه آزاد یزد

zahra.ebrahimi.panah7979@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثرات فناوری‌های ارتباطی بر سطوح شناختی و تربیتی دانش‌آموزان در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ در یزد انجام شد. شبکه‌های اجتماعی ارتباط‌های فردی، ارتباط فرد در خانواده، حوزه‌های اجتماعی و ساختار خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد که هرکدام از این چهار شاخه آثار منفی و مثبتی به همراه دارد. انتقال سریع داده‌ها، اطلاع‌رسانی، دسترسی راحت به کالاهای موردنیاز از ویژگی‌های مهم شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی است. با توجه به تقسیم‌بندی تحقیقات علمی از نظر هدف، تحقیق حاضر از نوع کاربردی است. از نظر شیوه گردآوری اطلاعات، تحقیق حاضر توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان مشغول به تحصیل یزد در سال ۱۴۰۲ است برای انتخاب نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. نتایج نشان داد نتایج نشان داد که سی‌وسه درصد از پاسخ‌گویان بین ساعت یک صبح تا شش عصر رسانه‌های اجتماعی استفاده کرده‌اند و بیشتر از بیست درصد پاسخ‌گویان بیش از پنج ساعت در روز از رسانه‌های اجتماعی استفاده کردند. اگر فرد حتی بدون هیچ واکنشی تنها در فضای مجازی به صورت غیرفعال حضور داشته باشد و فقط شاهد لایک، کامنت و ارسال پست‌های دیگران باشد بازهم آسیب‌هایی این فرد را تهدید می‌کند.

کلمات کلیدی: اینترنت، مدرسه، فضای مجازی، دانش‌آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

برای بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر دانش‌آموزان لازم است ابتدا این موضوع بررسی گردد که اصلاً شبکه‌های اجتماعی چه چیزهایی هستند و از چه زمانی بر روی کار آمده‌اند، شبکه‌های اجتماعی از سال ۱۹۵۴ توسط جان بارنز مطرح گردید، پژوهش‌های مختلف در زمینه انسان‌شناسی توسط جان بارنز بود که منجر به کشف و روی کار آمدن شبکه‌های اجتماعی مختلف شد.

شبکه‌های اجتماعی زمانی تشکیل می‌شوند که ساختاری از گره‌هایی مرتبط باهم ارتباط پیدا می‌کنند منظور از گره در این تعریف هر فرد، اجتماع یا گروه خاصی است البته این تعریف کلی از شبکه اجتماعی است روی صحبت ما با شبکه‌های اجتماعی مجازی است که امروزه بسیار رواج پیدا کرده است.

در حالت کلی شبکه‌های اجتماعی مجموعه‌ای از گردهمایی‌هایی است که افراد مختلف برای اهداف شخص آن را به وجود می‌آورند حال اگر بستر این گردهمایی‌ها اینترنت باشد و افراد حضور فیزیکی نداشته باشند نام شبکه اجتماعی مجازی به آن اطلاق می‌گردد. در شبکه‌های اجتماعی مجازی لزوماً افراد به دنبال اهدافی مثل تجارت، اهداف شغلی و... نیستند بلکه گاهی اوقات اشخاص بدون انگیزه خاصی و بدون در سر داشتن هدفی خاص به این شبکه‌های اجتماعی می‌پیوندند و مضرترین حالت ممکن همین است که فرد بدون در سر داشتن هدفی خاص و صرفاً برای سرگرمی به این شبکه‌های مجازی می‌پیوندد که در ادامه به آن اشاره خواهد شد.

با پیدایش فناوری‌های نوین ارتباطی همچون اینترنت، ماهواره، تلفن همراه، تلویزیون‌های کابلی، کامپیوتر و ویدئو و شبکه‌های اجتماعی در چند دهه واپسین سده بیستم، انقلابی عظیم در عرصه ارتباطات دوربرد و الکترونیک با برد جهانی رخ داد. در بین این فناوری‌ها، ماهواره و اینترنت شاخص‌ترین و اصلی‌ترین آن‌ها شناخته شده است. در کل فناوری‌های نوین ارتباطی در چند دهه اخیر تأثیرات بسیار شگرفی بر حیات مدنی، اجتماعی، فرهنگی اقتصادی و دولت‌ها و ملت‌ها به جای گذاشته است و به واسطه همین تأثیر قلمرو و مرزهای دولت - ملت‌ها در سطوح گوناگون مدنی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کمرنگ شده و تا حد زیادی آسیب‌پذیر گشته‌اند.

از جدیدترین فناوری‌های ارتباطی می‌توان، فناوری‌های ارتباطی می‌توان از شبکه‌های اجتماعی نام برد. شبکه‌های اجتماعی پایگاه‌های جدیدی هستند که در مرکز توجه کاربران قرار گرفته‌اند و هرکدام دست‌های از کاربران با ویژگی‌های خاص را گرد هم می‌آورند (آقابابایی و تاجی، ۱۳۹۱).

شبکه‌های اجتماعی ارتباط‌های فردی، ارتباط فرد در خانواده، حوزه‌های اجتماعی و ساختار خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد که هرکدام از این چهار شاخه آثار منفی و مثبتی به همراه دارد. انتقال سریع داده‌ها، اطلاع‌رسانی، دسترسی راحت به کالاهای موردنیاز از ویژگی‌های مهم شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی است. کمرنگ شدن حیا، اعتیاد اینترنتی، بی‌حوصلگی در بیرون از فضای مجازی، افت تحصیلی، گوشه‌گیری و عدم تمرکز به دلیل سرعت بالای تبادل اطلاعات، کاهش احساسات، کاهش ارتباطات واقعی، متن‌گرایی، کاهش تسلط بر مهارت‌های کلامی و خواندن و نوشتن، بحران هویت، به خطر افتادن سلامت جسمی و دریافت‌های جایگزین از جمله آثار منفی و آسیب‌های ناشی از استفاده از شبکه‌های مجازی و اجتماعی است. در حوزه خانوادگی افراد می‌توانند در سایه شبکه‌های اجتماعی از تجربیات یکدیگر استفاده کنند، اما ممکن است این انتقال تجربیات، مصرف‌گرایی را افزایش داده و از طرفی ارتباط با افراد خانواده را تضعیف کند. شبکه‌های مجازی، فرصتی را برای ارتباط با دوستان و اجتماعی شدن افراد فراهم می‌کند و این نکته‌ای مثبت است؛ اما ظرفیت پذیرش هنجارها را در افراد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

بالبرده و امکان تغییر سوگیری‌های مختلف را در افراد به وجود می‌آورد تا آنجا که ممکن است فرد خیلی از ارزش‌هایش را در این شبکه‌ها از دست بدهد. در یکی از تحقیقات ۱۴۳ نفر از دانشجویان دانشگاه پنسیلوانیا تقسیم کردند تا بتوانند به صورت میدانی تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر افراد را بررسی کنند. بعد از تقسیم‌بندی این دو گروه، به یک گروه اجازه استفاده آزادانه از رسانه‌های اجتماعی را دادند و رسانه‌ها اجتماعی را برای گروه دیگر محدود کردند.

نتیجه تحقیقات

تحقیقات نشان می‌دادند افرادی که در استفاده از رسانه‌های اجتماعی با محدودیت روبه‌رو بوده‌اند نسبت به قبل از این آزمایش احساس انزوا و تنهایی کمتری را احساس می‌کردند. هنوز به‌طور قطع این موضوع مشخص نشده است که چرا افرادی که کمتر از رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌کردند شاداب‌تر و احساس خود ارزشمندی بیشتری داشتند؛ اما دانشمندان اظهار می‌کنند این افراد در معرض اخبار خوب و بد و متناقض کمتری بوده‌اند. در واقع وقتی افراد در بیشتر زمان، خود را در رسانه‌های اجتماعی مشغول تماشای ظواهر زندگی دیگران هستند (و در مقابل افراد سعی می‌کنند بهترین عکس‌ها و نمونه‌ها را از خود به نمایش بگذارند) دانش‌آموزان یا افراد به‌طور ناخودآگاه این ظواهر سطحی که بهترین نوع از زندگی یک فرد است را با بطن زندگی خودش مقایسه می‌کند و روزبه‌روز از اعتماد به نفس فرد کاسته شده و فرد را بیشتر به انزوا و در نهایت افسردگی می‌کشاند. در گذشته افراد بسیار کمتر در معرض اخبار بد و اخبار متناقض قرار می‌گرفتند اما امروزه عنوان‌هایی مثل بلاهای طبیعی جنگ‌ها و نزاع‌ها و اعمال تروریستی به‌قدری ذهن خواننده را درگیر می‌کند که در درازمدت فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از طرفی نزاع رسانه‌ها داخلی و خارجی یک کشور بر سر خوب یا بد بودن یک امر موجب ایجاد اخبار متناقض بسیاری می‌شود. مه در نهایت باعث سردرگمی افراد می‌گردد. در یکی دیگر از تحقیقات ۱۵۰۰ فرد اهل انگلستان که در رده سنی ۱۶ الی ۲۴ سال قرار داشتند را برای فهمیدن این موضوع که آیا رسانه‌های اجتماعی بر اضطراب این افراد تأثیری دارد را جمع‌آوری کردند.

نتیجه تحقیق

در این تحقیق اثبات گردید که رسانه‌های اجتماعی برافزایش سطح اضطراب تأثیر بسیار چشم‌گیری دارند زیرا این حس را به فرد منتقل می‌کنند که برای مطلع شدن از آخرین خبرها باید دائماً به‌صورت برخط در رسانه‌های اجتماعی حضور داشته باشد و این می‌تواند تأثیرات مخربی بر سلامت روانی این افراد داشته باشد زیرا این سن یک دوره حیاتی رشد عاطفی - روانی است و غفلت در این مسئله می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری به خصوصیات اخلاقی و خلقی افراد وارد کند. رسانه‌ها اجتماعی به دو شکل مستقیم و غیرمستقیم بر تمرکز و هوشیاری نوجوانان تأثیر می‌گذارند. در شیوه مستقیم ذهن نوجوان دائماً مشغول فیلم‌ها و اخبار بد و خوبی است که در طول روز مشاهده کرده بنابراین از تمام ظرفیت‌های ذهن در لحظه نمی‌تواند بهره‌برداری کند زیرا ذهن در لحظه توانایی انجام یک کار با تمرکز کامل را دارد و انجام دو کار همزمان به معنای تقسیم تمرکز بین دو کار است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

این فیلم‌ها و اطلاعات به صورت مشغله ذهنی در ذهن فرد جا خوش می‌کند و باعث کاهش هوشیاری و تمرکز نوجوان می‌شود. روش غیرمستقیم تأثیر رسانه‌های اجتماعی: اثبات شده است که رسانه‌های اجتماعی در سطح کمیت و کیفیت خواب نوجوانان تأثیر گزار می‌باشد و این موضوع نه تنها بر تمرکز تأثیرات مخربی دارد بلکه بر اکثر فعالیت‌های مغزی و حتی یادگیری نوجوانان تأثیر گزار است و باکم کردن میزان هوشیاری دانش‌آموز در سر کلاس موجب می‌شود نوجوان درس در را به درستی سر کلاس نیاموزد و به این شیوه موجب افت تحصیلی فرد شود.

بنابراین یکی از موضوعاتی که می‌توان آن را به لیست دغدغه‌های والدین اضافه کرد میزان حضور دانش‌آموزان در فضای مجازی و پر سه زدن آن‌ها در شبکه‌های اجتماعی است چراکه کمتر مادری را می‌توان سراغ داشت که از وقت تلف کردن‌های فراوان فرزندش در فضای مجازی شکایت نداشته باشد (لطف‌آبادی، ۱۳۸۴). استفاده دانش‌آموزان و دانشجویان از شبکه‌های اجتماعی در کلاس درس نوعی بی‌نظمی ایجاد کرده و از سوی دیگر در جریان یادگیری اختلال ایجاد می‌کند و موجب فروریختگی آموزش می‌شود. بیش از یک میلیون و سیصد دانش‌آموز در امتحانات نهایی سال گذشته شرکت کردند که ۸۰ درصد این دانش‌آموزان با میانگین نمره ۱۲ قبول شدند برخی از کارشناسان آموزشی افت تحصیلی را پایین بودن کیفیت در آموزش و پرورش می‌دانند اما برخی دیگر جدا از این مسئله ورود دانش‌آموزان به فضای مجازی و سرگرم شدن در شبکه‌های اجتماعی و بازی‌های اینترنتی را هم بی‌تأثیر برافت تحصیلی نمی‌دانند. طبق پژوهش بنیاد علوم رفتاری که از ابتدای سال ۹۲ تا پایان سال ۹۳ بین ۴ هزار و ۶۵۰ نوجوان ۸ تا ۱۴ ساله در تهران، اصفهان، ابهر، رودبار، رشت و کاشان انجام شده است ۳۰ درصد نوجوانان به بازی‌های رایانه‌ای اعتیاد دارند و وضعیت مالی خانوادگی با بازی‌های پیشرفته ارتباط مستقیم داشته و کودکان خانواده‌هایی که پدر و مادر هر دوشاغل هستند ۴ برابر بیشتر از کودکان دیگر برای بازی‌های یاد شده وقت مصرف می‌کنند.

برخی پژوهشگران دلیل پایین بودن میانگین نمرات دانش‌آموزان را نمی‌توان صرفاً بی‌کیفیتی آموزش دانست. دانش‌آموزان خیلی درگیر فضای مجازی هستند کیفیت کتاب‌ها نسبت به گذشته افزایش یافته اما دانش‌آموزان درگیر مسائلی هستند که به کیفیت درس دادن معلم مربوط نمی‌شود (شکرکن، حقیقی و پوالدی، ۱۳۷۹). استفاده از شبکه‌های اجتماعی انگیزه اجتماعی و امید به آینده در دانش‌آموزان را هم تحت تأثیر قرار می‌دهد، زمانی بود. که دانش‌آموزان صرفاً پیشرفت در آینده را علم آموزی می‌دانستند و تمام هدفشان درس خواندن بود اما اکنون این نگرش تغییر کرده و دانش‌آموزان درگیر مسائل جانبی هستند.

بیان مسئله

با توجه به گسترش روزافزون فضای مجازی و استفاده از اینترنت و تلفن همراه همواره این سؤال مطرح می‌شود که آیا استفاده از این رسانه‌های جمعی می‌تواند موجب آسیب رساندن به نوجوانان یک جامعه که در واقع سرمایه و آینده‌ساز کشور خود هستند شود؟

در این مقاله سعی در بررسی این موضوع داریم که رسانه‌های اجتماعی چگونه بر اختلالات روانی نوجوانان و دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارند و آیا می‌توان با ارائه راه‌حلهایی میزان استفاده از فضای مجازی را کنترل کنیم.

کنترل کردن امری مهم است زیرا این فضا را نمی‌توان از جامعه به کلی حذف کرد زیرا با ورود به عصر ارتباطات استفاده از این رسانه‌ها نیز برای ارتقای سطح علم و دانش لازم است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اما موضوع مهم استفاده بهینه و مطلوب از رسانه‌های اجتماعی است، همچنین سعی می‌کنیم در این تحقیق به این سؤال پاسخ دهیم که آیا رسانه‌های اجتماعی توانایی تأثیر بر جسم مصرف‌کنندگان این فضا را دارند یا خیر؟

اهداف پژوهش

هدف کلی:

بررسی تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر دانش آموزان

هدف جزئی:

۱. بررسی میزان تأثیر گذاری رسانه‌های اجتماعی بر سلامت روانی
۲. بررسی رابطه رسانه‌های اجتماعی در کاهش یا افزایش افسردگی در نوجوانان
۳. بررسی میزان اضطراب در نتیجه استفاده مداوم از رسانه‌های اجتماعی
۴. بررسی میزان تأثیر گذاری رسانه‌های اجتماعی بر هنجارشکنی دانش آموزان

سؤالات تحقیق

۱. آیا رسانه‌های اجتماعی می‌توانند بر میزان یادگیری نوجوانان تأثیر گزار باشند؟
۲. رسانه‌های اجتماعی چه تاثیری بر افسردگی نوجوانان خواهند داشت؟
۳. آیا استفاده از رسانه‌های اجتماعی سبب بروز الگوهای منفی در دانش آموزان می‌گردد؟
۴. راهکارهای مطالعه تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر روان دانش‌آموزان چگونه است؟
۵. راهکارهای کنترل میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی چیست؟

فرضیات تحقیق

هرقدر میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی بیشتر باشد میزان آسیب‌های روانی در نوجوانان بیشتر می‌شود
میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی با بیماری افسردگی رابطه مستقیم دارد.
کسانی به صورت بی‌رویه از رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند در زندگی روزانه اضطراب بیشتری دارند.
استفاده از رسانه‌های اجتماعی به خاطر سهولت جابه‌جایی اطلاعات می‌تواند به دانش‌آموزان کمک‌هایی بکند.

تحقیقات انجام شده پیرامون موضوع مورد نظر

پیشینه داخلی

حاضری و شریفی (۱۳۸۸): در پژوهش خود دریافتند در دوره جدید، تغییرات چشمگیری در عوامل جامعه‌پذیری (یادگیری) صورت گرفته است. به طوری که امروزه حضور در فضای مجازی هم بر فرد جامعه‌پذیر و هم بر عوامل جامعه‌پذیری تأثیر گذاشته است. وزن و ترکیب عوامل در سه دوره. سنتی، مدرن اولیه، مدرن متأخر دگرگون شده است.
مروجی و مؤمن زاده (۱۳۸۸): به این نتیجه رسیدند که با ایجاد مهارت‌های گوناگون در دانش‌آموزان و تقویت سواد اطلاعاتی آنان می‌توان به فناوری‌های نوین از طریق آن‌ها دست‌یافت. تنها سواد خواندن و نوشتن کافی نیست بلکه مهارت‌هایی را که

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دانش‌آموز از طریق رفتن به مدرسه و ارتباط خود با معلم و کتابدار و نیز در نتیجه استفاده از کتابخانه‌های آموزشی غنی و تأثیر فناوری اطلاعات و دیجیتالی شدن و روزآمدسازی کتابخانه‌ها کسب می‌کند، می‌تواند کمک بزرگی در فهم او از سواد اطلاعاتی و پیشرفت آن باشد. دانش‌آموز با سواد اطلاعاتی، می‌تواند به صورت مستقل برای آینده خود تصمیم بگیرد و در جستجوی اطلاعات و ایجاد زمینه‌های مناسب برای انتقال آن به دیگران و جامعه خود باشد. در این راستا، آموزش و پرورش نقش بسزایی ایفا کرده، به‌ویژه با ایجاد کتابخانه‌های دیجیتالی می‌تواند کمک بزرگی در توسعه سواد اطلاعاتی دانش‌آموزان داشته باشد.

زهره یوسف نژاد ۱۴۰۰: تحقیقات نشان می‌دهد که جوانان و نوجوانانی که بیش از دو ساعت در روز وقت خود را صرف استفاده از رسانه‌های اجتماعی می‌کنند بیشتر احتمال دارد که در معرض خطر ابتلا به اختلالات روانی مانند افسردگی و اضطراب قرار بگیرند.

افزایش استفاده از رسانه‌های اجتماعی و تجهیزاتی مانند تلفن، لپ‌تاپ قبل از خواب ارتباط معناداری با کیفیت پایین خواب در جوانان و نوجوانان دارد.

نعمتی و جمشیدی (۱۳۸۶) در پژوهشی به بررسی رابطه و تأثیر فرایند تسهیم دانش و تجربه بر توسعه سرمایه اجتماعی در میان اعضای واحدهای فناوری مرکز رشد دانشگاه شهید بهشتی پرداخته است. این پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام، میزان رابطه و تأثیر فرایند تسهیم دانش و تجربه در ابعاد فردی، گروهی، ستادی، فرهنگی و فناوری را بر توسعه سرمایه اجتماعی در محورهای انسجام اجتماعی، مشارکت و کارگروهی، شبکه روابط، اعتماد و احترام متقابل و ظرفیت پذیرش را مورد بررسی قرار داده است. نتایج نشان داد که به‌طور کلی بین فرایند تسهیم دانش و تجربه و مفهوم سرمایه اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. بین ابعاد فردی، گروهی، فرهنگی و فناوری تسهیم دانش و تجربه با مفهوم سرمایه اجتماعی نیز رابطه وجود داشت. بین بعد ستادی تسهیم دانش و تجربه با مفهوم سرمایه اجتماعی نیز رابطه معناداری وجود نداشت.

پیشینه خارجی

چلیک کسکین (۲۰۰۹): در مطالعه‌ای تأثیر آموزگاران مدرسه ابتدایی را بر موفقیت مهارت‌های سواد فناوری دانش‌آموزان مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد ۷۹ درصد معلمان دارای سواد فناوری اطلاعاتی بودند و ۲۱ درصد سواد فناوری اطلاعاتی نداشتند.

اگرچه معلمان دارای سواد فناوری اطلاعاتی بودند، اما آن‌ها فواید فناوری اطلاعات را به کار نمی‌گرفتند، یا ضرورتی در کاربرد فناوری اطلاعات در مدارس نمی‌دیدند. نتیجه نهایی حاکی از آن بود که مهارت‌های سواد اطلاعاتی معلمان در موفقیت دانش‌آموزان بی‌تأثیر است. تعلیم و تربیت، فناوری‌های آموزشی، کاربرد فناوری‌های آموزشی و تأثیر آن‌ها مباحث تکمیلی پژوهش مورد بحث بود.

آدام وود (۲۰۰۶): در مطالعه‌ای بهره‌برداری از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی را در فقدان عناصر سواد اطلاعاتی کتابخانه‌های آفریقا بررسی نمودند. برخی از نتایج به‌دست آمده از پژوهش عبارت بودند از: دانشجویان از سواد اطلاعاتی در محیط کار و در انجام پژوهش‌هایشان بهره می‌گرفتند؛ آن‌ها دریافتن منابع اطلاعاتی مورد پذیرش مقالاتشان، در استفاده از ابزارهای مناسب جهت یافتن اطلاعات و دانش مناسب؛ و در ارزیابی نقادانه، تحلیل‌ها و آزمون روش‌های به‌دست آمده اطلاعات و... دچار مشکلاتی بودند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اتحادیه اروپا در سال ۲۰۰۴ با انتشار گزارشی، با عنوان «فناوری‌های هم‌گرا: شکل‌دهی آینده جوامع اروپایی»، دیدگاه خود را در پیرامون فناوری این‌گونه بیان کرده است: توانمندسازی فناوری‌ها یا نظام‌های دانش از جانب یکدیگر به‌منظور دنبال کردن هدفی مشترک است. در این روایت از هم‌گرایی فناورانه، یکی شدن همه حوزه‌ها لزومی ندارد و لازمه هم‌گرایی نیست. هم‌گرایی در این رویکرد عمدتاً در قالب هم‌افزایی دوجه‌دوی فناوری‌های نو یا همکاری هر چهار فناوری، بدون تأکید بر یکپارچه‌سازی آن‌ها در نظر گرفته می‌شود.

دکتر امی اوربن، پژوهشگر در پوهنتون کمبریج (۱۳۹۹): «کسانی که احساس بد دارند ممکن برای تسکین به رسانه‌های اجتماعی روی آورند».

جانتن تونسنند، مدیر اجرایی پرنس ترست ۱۳۹۹: «انتقال از کودکی به نوجوانی می‌تواند متلاطم باشد و یافته‌های این گزارش تأکید می‌کند که چرا حمایت از سلامت روانی جوانان به‌ویژه به دلیل تأثیر همه‌گیری مهم‌تر خواهد بود».

روش‌ها

با توجه به تقسیم‌بندی تحقیقات علمی از نظر هدف، تحقیق حاضر از نوع کاربردی است.

از نظر شیوه گردآوری اطلاعات، تحقیق حاضر توصیفی از نوع پیمایشی است.

جامعه پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان مشغول به تحصیل یزد در سال ۱۴۰۲ است برای انتخاب نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است و سیصد و هشتادوشش نفر به‌عنوان حجم نمونه تعیین گردید. روش نمونه‌گیری این پژوهش به‌صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای برای جمع انجام شد. برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از پرسش‌نامه‌ای که محقق ساخته استفاده شد. گویه‌های این پرسش‌نامه با استفاده از مطالعات قبلی و مقالات ثبت شده.

اعتبار صوری و محتوایی این پرسش‌نامه توسط استاد راهنما و متخصصان علوم تربیتی و علوم اجتماعی مورد تأیید قرار گرفت. برای بررسی پایایی پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و این ضریب برای همه متغیرها بالای هفت درصد بود که پایایی قابل‌قبولی است پژوهش حاضر پس از تکمیل پرسش‌نامه، داده‌های گردآوری‌شده براساس مقیاس‌های اندازه‌گیری متغیرهای کدگذاری شده و با نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۹ پردازش و تجزیه و تحلیل شد.

روش‌های موردنظر برای تجزیه و تحلیل شامل: روش‌های توصیفی که شامل معیارهای تمایل به مرکز و پراکندگی و برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون همبستگی اسپیرمن و آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده گردید.

یافته‌ها

جدول ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌گویان

سن:

وضعیت	درصد
زیر ۱۰ سال	۱۸ درصد
از ۱۰ تا ۱۲ سال	۴۲ درصد
از ۱۲ تا ۱۵ سال	۲۶,۶

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

میزان تحصیلات والدین:

وضعیت	درصد
زیر دیپلم	۱۱
دیپلم	۲۳,۴
فوق دیپلم	۲۲,۹
لیسانس	۱۷
فوق لیسانس	۲۶
دکتری	۱

تحصیلات:

براساس نتایج به دست آمده: بیشترین تعداد افراد نمونه آماری را افراد بین ۱۰ تا ۱۲ سال تشکیل می دهند. همچنین بیشترین تعداد پاسخ گویان را دانش دانش آموزان تشکیل می دهند. بیشترین تعداد پاسخ گویان را والدین با مدرک لیسانس تشکیل می دهند. از طرفی شصت و پنج درصد از پاسخ گویان از شبکه ها و رسانه های اجتماعی استفاده کرده اند و سی و پنج درصد از پاسخ گویان از شبکه های مجازی استفاده نکردند. نتایج نشان داد که سی و سه درصد از پاسخ گویان بین ساعت یک صبح تا شش عصر رسانه های اجتماعی استفاده کرده اند و بیشتر از بیست درصد پاسخ گویان بیش از پنج ساعت در روز از رسانه های اجتماعی استفاده کردند. طبق نتایج سی و نه درصد از پاسخ گویان انگیزه خود از استفاده از رسانه های اجتماعی را سرگرمی بیان می کردند و هشت درصد از پاسخ گویان انگیزه خود از رسانه های اجتماعی را آموزش و با کمترین فراوانی عنوان کرده اند. فرضیه ای اول: در میزان استفاده رسانه های اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول آزمون همبستگی اسپیرمن جهت سنجش استفاده از رسانه های اجتماعی با عملکرد تحصیلی ۱۵۰ دانش آموز

ضریب همبستگی اسپیرمن	-۰,۲۱۶
سطح معناداری	۰,۲۸۶

طبق جدول ضریب همبستگی بین میزان استفاده از رسانه های اجتماعی با عملکرد تحصیلی نشان می دهد $r = -0,216$ همبستگی معنادار $p = 0,286$ مابین این دو متغیر وجود دارد و همچنین منفی بودن این ضریب نشانگر تغییرات در جهت افزایش یک متغیر با کاهش متغیر دیگر است.

لذا با افزایش میزان استفاده از رسانه های اجتماعی مجازی تقریباً بیست درصد متغیر عملکرد تحصیلی کاهش یافته است و از عوامل مؤثر بر روی این دو متغیر در حدود بیست و یک درصد به صورت مشترک بین دو متغیر است از این رو فرضیه پژوهش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مورد تأیید قرار می‌گیرد به عبارت دیگر میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در شهر یزد رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین شدت استفاده از رسانه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول: آزمون همبستگی اسپیرمن جهت سنجش رابطه بین زمان استفاده از رسانه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی ۱۵۰ دانش‌آموز

ضریب همبستگی	سطح معناداری
۰,۳۱۰-	۰,۰۰۰

طبق جدول ضریب همبستگی بین زمان استفاده از رسانه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی نشان می‌دهد $r = -0,306$ همبستگی معنادار $p = 0,000$ مابین این دو متغیر وجود دارد. همچنین منفی بودن این ضریب نشانگر تغییرات در جهت افزایش یک متغیر با کاهش متغیر دیگر است. لذا با افزایش زمان استفاده از رسانه‌های اجتماعی ۳۰ درصد متغیر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کاهش یافته است. از عوامل مؤثر بر روی این دو متغیر در حدود ۳۰ درصد به صورت مشترک بین دو متغیر است لذا فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر بین زمان استفاده از رسانه‌های اجتماعی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن

رتبه	متغیر
۴	تلگرام
۴	اینستاگرام
۱	فیسبوک

بر اساس نتایج آزمون فریدمن سطح پوشش آمار آزمون کمتر از ۱۰ درصد است که این بیانگر تفاوت نقش رسانه‌های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان یزدی است که نشان می‌دهد اینستاگرام و تلگرام بیشترین و فیسبوک کمترین تأثیر را عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان داشته‌اند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نتیجه‌گیری

حتی اگر فرد حتی بدون هیچ واکنشی تنها در فضای مجازی به صورت غیرفعال حضور داشته باشد و فقط شاهد لایک، کامنت و ارسال پست‌های دیگران باشد بازهم آسیب‌هایی این فرد را تهدید می‌کند.

بدین گونه که فرد تحت تأثیر پست‌های دیگران که به طرز اغراق‌آمیز اصرار دارند حال و سبک زندگی خود را بدون ایراد و مطلوب نشان دهند قرار می‌گیرند و بطن زندگی خود را با ظواهر زندگی دیگر افراد که هیچ شناختی نسبت به آن‌ها ندارد مقایسه می‌کند و به این نتیجه می‌رسد که زندگی او همانند افراد دیگر شاد، لذت‌بخش و پرهیجان نیست و این احساس به‌مرور زمان فرد را به سمت انزوا و افسردگی سوق می‌دهد و در زندگی آسیب‌های روحی روانی بسیاری را بر او تحمیل می‌کند.

اگر این افراد علاوه بر نظاره‌گر بودن خودشان به صورت فعال در این رسانه‌ها حضور داشته باشند نتیجه این خواهد شد که دائماً تمام خود را بر این امر معطوف می‌کنند که از دیگران تأییدیه اجتماعی بگیرند و همین امر باعث می‌شود افراد تمایل داشته باشند نسخه‌های جعلی از خود بروز دهند و در این فضا خودشان را و هویتشان را گم کنند و اگر فرد نتواند به اندازه کافی تأییدیه از دیگران بگیرد به افسردگی دچار می‌شود و آن موقع است که نسبت به تمام ویژگی‌ها و توانایی‌های خودش شک می‌کند و خود تخریبی آغاز خواهد شد.

همچنین فضاهایی چون اینستاگرام این توانایی را دارد که با استفاده از به نمایش گذاشتن چهره‌های مشهور و معروف، ارزش‌های یک جامعه را تحریف کنند و جامعه را به آن سمت سویی که افراد مشهور تعیین کرده‌اند ببرند.

همان‌طور که در سال اخیر می‌بینید افراد با الگوبرداری از ارزش‌هایی که در جوامع لیبرال حاکم است در حال رفتن به سمت فردگرایی هستند و حتی افراد مشهور می‌توانند تصورات عموم مردم و تعریف آحاد جامعه را از زیبایی تغییر دهند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع

۱. آصفی املشی، رحیم (۱۳۸۸). شاخص‌های کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش ایران، چاپ اول، وراى دانش، ۲۷-۱۱.
۲. آقابابایی، عزیز اله و تاجی، محمدرضا. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر شبکه‌های اجتماعی (مطالعه موردی کاربران کافی‌نت‌ها در شهرستان شهرکرد)، مجموعه مقالات همایش ملی رسانه و مسائل اجتماعی ایران، اصفهان: دفتر تبلیغات اسلامی.
۳. افتاده، جواد (۱۳۸۹). رسانه‌های اجتماعی و کتاب بازگشت عموم و بازنشر کتاب، فصلنامه کتاب مهر، ۱، ۳۴-۴۷.
۴. افشار، سیمین؛ برندگی، بدری و عدلیپور، صمد (۱۳۹۴). «شبکه اجتماعی فیس بوک و ارزش‌های خانوادگی دانشجویان» ارائه شده در دومین کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی.
۵. باقری، خسرو (۱۳۸۷)، درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران (مبانی و اصول)، چاپ اول، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۳۱۸.
۶. جلیل پور، پیمان (۱۳۹۴). بازاریابی در کتابخانه‌ها از طریق رسانه‌های اجتماعی: مزایا و چالش‌ها، فصلنامه تحلیلی - پژوهشی کتاب مهر، شماره ۱۷ و ۱۸، ۴۳-۲۶.
۷. چاوشیان، حسین (۱۳۸۹)، جامعه‌شناسی، مؤلف: گیدنز، آنتونی، تهران، نشرنی.
۸. حافظ نژاد، حمید (۱۳۸۹). تأثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر میزان گرایش به استفاده از اینترنت در بین دانش‌آموزان، (مورد مطالعه دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان آبدانان) پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر
۹. دلاور، علی (۱۳۸۹)، روش‌های تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، تهران، انتشارات ویرایش، چاپ نوزدهم.
۱۰. رسول‌زاده اقدم، صمد؛ میر محمد تبار، سید احمد؛ افشار، سیمین و عدلیپور، صمد (۱۳۹۳)، تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای رسانه‌های اجتماعی بر ارزش‌های جوانان ایرانی، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال پنجم، شماره هفدهم، زمستان ۱۳۹۴، ۹۴-۶۵.
۱۱. زارع، زهرا (۱۳۹۰)، نمایش زنانگی و مردانگی در دنیای مجازی، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اهواز.
۱۲. ساعی ارسى، ایرج؛ قبادی، عیسی (۱۳۹۰)، بررسی آثار استفاده از برنامه‌های شبکه‌های فارسی ماهواره‌ای بر رفتار اجتماعی جوانان (مورد مطالعه: شهر کرج)، فصلنامه علوم رفتاری ص ۹۳-۷۵.
۱۳. سبحانی نژاد، مهدی، فتحی و اجارگا، کوروش (۱۳۸۸). راهکارهای توسعه به کارگیری فن‌آوری اطلاعات. مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۶، ۹، ۵۰-۲۹.
۱۴. سلیمانی پور، روح‌الله (۱۳۸۹). شبکه‌های اجتماعی، فرصت‌ها و تهدیدها، نشریه اطلاع‌رسانی و کتابداری ره‌آورد نور، شماره ۳۱، ۱۹-۱۴.
۱۵. سیف‌اللهی، سیف اله؛ شاطری، پروانه (۱۳۹۲)، «نقش شبکه‌های اجتماعی نوین در تغییر رفتار دختران و زنان ایران (مورد مطالعه: دختران و زنان دانشجوی دانشگاه‌های تهران در سال ۹۲)»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال هفتم، شماره دوم، بهار ۱۳۹۴.
۱۶. شارع پور، محمود (۱۳۹۱). نقش شبکه‌های اجتماعی در بازتولید نابرابری آموزشی، فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۹۱، ۱۷۰.